

Szerkesztési iroda:
Csik-Szereda
Györgyjakab Marton
könyvkereskedése,
hová
a lap szellemi részét illető
közlemények,
előfizetési pénzek és hír-
dészek küldendők.

CSIKI LAPOK

TÁRSADALMI, KÖZGAZDASÁGI ÉS SZÉPIRODALMI HETILAP.
MEGJELENIK MINDEN SZERDÁN.

Előfizetési ár:
Egész évre 4 frt.
(Külföldre) 6 frt.
Félévre 2 frt.
Negyedévre 1 frt.
Egyes lap ára 10 kr.

Hirdetési díjak
a legolcsóbban számítatnak.
Bélyegdíjért külön minden
beiktatásnál 30 kr.

Nyilttéri cikkek
soronként 10 kr-ért közöl-
tetnek.

Az egységes középiskola.

Csik-Szereda, május 11.

Ugyan már el is felejtettük, hogy a képviselőház letárgyalta a közoktatásügyi tárcza költségvetését, de azért azt hiszem, hogy a középiskolák egységesítése kérdésével foglalkozni mindig aktuális volt és legalább aktuális is marad mindaddig, míg helyesen meg nem oldják.

Mig helyesen meg nem oldják? Ugyan mikor lesz az? Felvetették évek előtt a kérdést, hogy azután évtizedeken át a feledékenység sötét homályába temessék? Hisz a mikor szőnyegre hozták a közoktatásügyi miniszteriumban és a miniszterium közvetlen közelében álló körök között, az egész tanügyi világ, mint villámütésre, megmozdulni látszott, és megindult a vita, az érverés az egész országban. S mit tapasztaltunk? Hogy míg a reformot különbség nélkül összes tanügyi kapacitásaink helyén valónak, időszerűnek és üdvösnek találták, addig nem emelkedett az országban egyetlen egy hang sem, mely kárhóztatta vagy helyetelenítette volna a reformot.

S azután mi történt? Összeültek a tudós férfiak, a kiváló professzorok és a miniszter elnökléte alatt tartottak egy ankettet. S mit beszéltek ez anketten? Csak helyeselték a középiskolák egyesítését egyhangulag valamennyien.

És azután? Azután — eltemették az egész kérdést. Eltemették a kérdést és levették a napi rendről, mert — üdvösnek és mert — célszerűnek találták. Hol itt az észszerű összefüggés? Mintha bizony félték volna a nehéz kérdés megoldásának kétszeres nehézségeitől. De meg akkor minek hozták felszínre, minek csepegtettek reménységet a nemzetbe, hogy egy ilyen nem remélt üdvös reformot legközelebb megvalósítsanak? . . .

Mert életbe vágó reform ez nemzeti létünkben. Egészséget, új vért, friss életet adó érvágás lett volna e reform.

Nos ez érvágást meg kell tenni mielőbb és — minél hamarabb tesszük meg, annál jobban használ, annál üdvösebb lesz az eredmény, mit ez érvágás által elérünk.

Ideje, legfőbb ideje van, hogy a szerencsétlen ifjuság sorsán könnyítsünk. Hisz elég átokkal, teherrel és sulylyal nehezedik le ifjuságunkra a sors korunk ezer nyavalyájával. Nézzük csak.

Korunk ideges és izgatott. Ez egy általánosan tapasztalt szomorú jelenség, melyet ifjuságunk kétharmadában észlelhetünk. Egy részével vele születik az idegesség, másik része kapja az iskolában ráhalmozott teher alatt.

Korunk telve van betegségekkel is. A tüdő- és mellbetegségek ezrével ragadják el 16—21 éves fiatalságunkat. Kevesen öröklök, de meg nem állapítható azok száma, kik a körülmények terhe alatt kapják meg a pusztító betegséget. Elhalmozzuk őket tudnivalókkal s mi magunk azt sem tudjuk, hogy a sok lélekerősítő anyagot a gyenge test nem bírja meg és leroskad. Így roskadoznak le százán és százán ép akkor, midőn már-már céljukhoz közeledve ama küszöbhez érnek, melyet ha átlépnek, a világ zajába, az élet viharában kenyérküzdelemben találják magukat. De nem lépik át. Ott leskődik hátuk mögött a halál és kidőlnek a — féluton.

Vagy — vagy ha nem is dőlnek ki, hányan kénytelenek pályát változtatni és olyan pályára lépni, mely sem ambícióját, sem tehetségét ki nem elégíti?! S miért? Mert olyan tárgyakkal halmozzák el az iskolákban, melyekhez tulajdonképpen a pályát tekintve, melyre lép, semmi köze, és a mely tárgyak megismerése az általános műveltség szempontjából sem mondható szükségesnek.

De még ne felejtjük el, milyen egyéb óriási hátrányai vannak a most fennálló rendszernek! Nagyra nevelte és általánossá tette ifjaink között a felületességet. Igen, ez jellemzi a rendszert és e rendszer

— áldozatait. És csak a rendszer tarthatatlanságát jellemzi e természetes jelenség. No, mert az ifjuság a sok tárgy anyagát nem győzi és mert nem győzheti, hát nem is bírkózik meg vele, hanem magába szed annyit mindenből, a mennyire képes, vagy a mennyit akar és elegendőnek talál arra, hogy a tanárt kielégítse.

De az ifjuságnak nem a tanári, testilleteket kell kielégíteni, nem a czéltől iskoláztatjuk fiainkat, hogy egyesek megelégedését elérve, ez által a való életben értéktelen számokat kapjanak egy ép oly értéktelen bizonyítványban.

Mert szép az az ügy nevezett kvalifikáció. De ez csak lepattanó máz akkor, ha e kvalifikáció alatt tudatlanság, itresség, felületesség, vagy tudátlanság rejtőzik, ha tisztelt kvalifikált csak konyit mindenhez, de alaposan semmit sem tud. Van fogalma mindenről, de egy tárgyról sem helyes és megbízható a fogalma, oly annyira nem, hogy tanulmányait fel sem használhatja a való életben.

De hát akkor mire való az iskola? Nem az életre akar előkészíteni bennünket? Egyik célja, hogy megadja az erkölcsi alapot, melyre az életben való boldogulásunk czéljából okvetlen szükségünk van.

Ez erkölcsi alapot azonban a fiatalság inkább otthonról sajátítja el, otthon szívja az erkölcsiséget magába.

Másik célja az iskolának, hogy kenyérkeresetre képessé tegye a fiatal embert. S ha erre képtelen, akkor az iskola megszünt iskola lenni, akkor az iskola siralomháznál nem egyéb, ha csak nem vesztő hely.

Korunk a praktikusoké. Az iskolának is első sorban praktikus czéllal kell bírnia, mikor magába fogadja a bárdolatlan tudatlanságot, hogy abból tudományos műveltséget faragjon, mikor falai közé szorítja a tehetetlen éretleneket, hogy belőlük használható tényezőket adjon a magyar társadalomnak.

A „CSIKI LAPOK” TÁRCZÁJA.

Egy szilvamag története.

Ismerek egy kedves családot, melynek túlzott igényektől nem bántott kicsiny körében oly meglegedettség s ennek alapján annyi boldogság jelentkezik, hogy a szemlélőnek önkénytelenül is azon gondolata támad, hogy: csak így szép, így kedves az élet!

Férj és feleség a boldog szerelem hatalmas törvényeinek hódolnak csupán, s cselekedeteikben azok szerint igazodnak el. A gyermekek is ennek hatása alatt állanak. Az egész család egy naprendszerhez hasonlít, melyben a csillagok nemcsak forognak egymás körül, hanem egymást erősen vonzzák, egymásnak fényt és életet melege kölcsönöznek.

Valódi öröm őket nézni!

E kicsiny család 189. . hó . . napján a házasság tiz éves jubileumát megünnepelevén, élni akartam az alkalommal, hogy személyesen fejezzem ki szerencsekívánataimat.

Azonban megjelenésomban közbejött és elhalasztatlan utazás miatt akadályozva voltam.

Visszatérve utamból, fölkerestem a családot, hogy gratuláljak a szép eseményhez.

Ugy hozta magával az alkalom, hogy vacsorára ott kellett maradnom.

Ez alkalommal az én jubiléus barátom egy kis történetet beszélt el nekem, melynek fonala ő és felesége között a jubileum napjának előestéjén végződött.

Első kocczintás után beszédét így kezdte az én kedves barátom:

Tiz esztendő nem a világ. De mégis egy olyan határidő az életben, melyet akármilyen viszonyok között is számításba szoktak venni az emberek.

Határdombot rakuak e pontnál: a múlta való visszaemlékezésekből, szívből fakadó szép érzelmek megnyilatkozásából, különféle emléktárgyak ajándékozásából stb. stb.

Feleségecském már házasságunk első éveiben azzal pajzánkodott, hogy ő egy szilvamaggal fogja emlékeztetése és örökre feledhetetlenné tenni házasságunk tiz éves jubileumát.

Ezt évről-évre többször ismételte és olykor föl is mutatott nekem egy szilvamagot, de ismét gyorsan elrejtette előlem s nagyon ügyelt, hogy nehogynem elveszítse azt.

Néha kértem őt, hogy mondja el eme szilvamag történetét, mert kell, hogy ahoz valami titok fűződjék. De mindig azt a választ kaptam, hogy: majd tiz éves jubileumunk alkalmával. . . !

El sem hinné talán senki, hogy eme titok végig híven meg volt őrizve. Pedig igaz.

És ez mindkettőnk jellemén alapszik: én nem vagyok kíváncsi, mint a nők; feleségem pedig állhatatos, mint a férfiak.

Elérkezett végre hát a tiz éves évforduló előestéje. Pont 7 órára volt kitűzve a titok megfejtése.

Mikor a nagyobb óramutató a 12-es számra jutott, átnyújtá feleségecském egy szép aranyos fedelű skatulyában a titokzatos szilvamagot, azt mondván, hogy most már földeriti előttem a dolog rejtélyét, csak hallgassam meg őt.

Kettecskén valánk mécesünk mellett ülve, melynek fénye a rendesnél sokkal teljesebb volt, mert feleségem szemei, a fényt növelőleg szokatlanabban ragyogtak.

Igy kezdte: ez a szilvamag a fejünk felett elrepült 10 év alatt drága talizmánom volt, szerelmemnek kedves záloga, örömem s boldogságomnak magva, a szerencsétlenségben és a bánatban a vigasztalás pallója, a melyen át mindig ismét a béke partjára jutottam.

E kis magvat 10 év óta szüntelen magammal hordom. Soha egy perczig sem tettem le ruhám zsebéből azt.

De mégis kétszer majdnem kétségbeestem miatta.

Midőn még csak jegyesek voltunk, otthon szüleimnél egy napon a kertben járkáltam. A kert közepén lévő kristály forrás mellé a nagy fa árnyékába pihenni letelepedtem. Mint máskor is sokszor tettem, szilvamagomat elővettem, hogy benne kedvemet leljem.

E kötelességnek az iskola mai rendszere mellett nem képes megfelelni és mert képtelen, hát idejét multa, ha ugyan volt idő, midőn e rendszer érvényével és eredményével működött!

Kiadták évek előtt a jelszót: reformálni, egyesíteni a középiskolákat. Azután eltemették. Fel kell támosztani e kérdést — a szunyadó eszmék halotti birodalmából, életre kell kelteni és megoldásra vinni.

Ezt kívánja az új magyar társadalom, mely nem tűntethet satnyaságával és fél-szegségével nem lehet záloga egy általunk elérni óhajtott szöveg jövőnek!

Szilágyi Gyula.

Csikmege közigazgatási bizottság üléséről.

Cs. Szereda, május 11.

Vármegyénk közigazgatási bizottsága havi rendes ülését ma tartotta meg Mikó Bálint főispán ur elnöke alatt, melyen 10 tag vett részt s a többi távozását igazolta.

A szakreferensek jelentései, melyek leginkább az ügyforgalom ismertetésére szorítottak, tudomásul vétettek.

A folyó ügyek közül megemlítjük a következőket:

Szenttamási Ducsiminszky János s társai a birtokosságnak a nyomásos határok beosztása tárgyában hozott határozata ellen felebevezvén, azzal elutasították s a neheztelt birtokossági határozat helyben hagyatott.

Csekefalvi Nagy Sándor és Bocskor István papi kepe behajtása tárgyában hozott alispáni másodfoku határozat ellen folyamodtak, mely folyamodás az 1876. évi VI. t.-cz. 59. § a alapján visszautasított.

A gyimesfelsőlöki anyakönyvvezető felebevezte a községi képviselő-testületnek hivatalos helyiség-bér kifizetését megtagadó határozata ellen, melynek meghallgatásával a 80 forintban megállapított iroda helyiségbérlét felerészének kifizetésére a község köteleztetett.

Szépvízi Barabás Ferencz s társai az odaváló birtokosságnak a nyomásos gazdálkodás szervezésére vonatkozó határozata elleni folyamodásukkal elutasították.

A gyergyószentmiklósi, ditrói, alfalvi és csomafalvi anyakönyvvezetők által fizetésük felemelése iránt beadott kérés pártolólaga a belügyminiszterhez felterjesztetni határozatott.

A szépvízi gör. kath. lelkésznek a lórészi és kősteleki gör. kath. iskoláknak államilag való segélyezése iránt beadott kérése, minthogy emez iskolák okleveles tanítókkal nem rendelkeznek — elutasított.

Ugyanazon sorsban részesült Szenttamás községe a felekezeti iskolák tanítók fizetésének kiegészítése és az 5-5d éves pótlék kiutalása, valamint a domki gör. kath. iskoláknak Kondei János tanító fizetésének a törvényes minimumig való kiegészítése iránti kérése.

A szentgyörgyi kántortanítónak a tanítói lakás újjáépítése iránti folyamodása a járási főszolgabírónak megfelelő intézkedés végett kiadatni határozatott.

Agoston József szenttamási és Kiss Dénes cs.-szentmiklósi körjegyzők a pénzügyigazgatóság által kiszabott 14 frt 84 kr és illetve 6 frt 54 kr költség térítvény megfizetése terhe alól felmentettek.

Taplocza község képviselőtestületének hítfelkezesi iskolája községi jellegűvé változtatása iránti határozata észrevételeinek megtehetőse végett az erdélyi róm. kath. püspök úrral közöltetni határozatott.

Ezredéves ünnepélyek.

I.

Iskolai ünnepély Csik-Szeredában.

A városunkban lévő iskolák tanszemélyzete és tanuló-ifjusága édes hazánk fennállásának 1000 éves évfordulója alkalmából folyó hó 9 én a dél-élelőtti órákban érdekes műsorral szép ünnepélyt rendezett a helybeli polg. leányiskola dísztermében.

Ezen alkalomra az iskolákat csinosan feldíszítették, imponzáns nézett ki a helybeli elemi iskola, melynek egész frontja be volt fonva fényű galyakból készített girlandokkal és gazdagon felékesítve nemzeti színű zászlócskákval s az épület fedeléről hatalmas czimeres trikolór hirdette, hogy az iskolás gyermekek ünnepelnek.

Délelőtt fél 8 órakor a polg. leányiskola és a gazdasági felső népiskola tanulói tanítónők és tanítók vezetése alatt a helybeli elemi iskolához vonultak, a hol az elemi iskola növendékei és tanszemélyzete már össze voltak gyűlve. A több mint 300 főt meghaladó gyermekereg nemzeti színű csokrokkal és milléniumi érmekkel feldíszítve valóban szép és megragadó látványt nyújtott. 8 órakor az összes növendékek és az iskolák tanítói zászlók alatt a helybeli róm. kath. templomba mentek, a hol Domokos János plebános ünnepélyes szent misét tartott, melynek végeztével az összes növendékek szép rendben a polgári leány iskola dísztermébe mentek fel, a hol az ünnepély nagy közönség jelenlétében a következőleg folyt le.

Nyitányul Lakatos Mihályné tanítónő vezetése alatt az elemi iskola énekkara adta elő Erkel „Himnuszának” két versét széken és lendületesen. A végszavak elhangzása után Becze Antal alispán, a vármegyei iskolaszék elnök-helyettese tartott egy igazán szép megnyitó beszédet, melyben fejtegetvén az ünnepély jelentőségét a gyermeki értelemben mért szép szavakban magyarázta meg a haza szeretetét s intvén, buzdítván és lelkesítvén a növendékeket, az ünnepélyt megnyitotta.

Erre Kritsa Melitta II. o. polg. leányisk. növendék szavalta el lelkesen Inczedy L. „Ezer év” című szép költeményét.

Riszner Józsefné polg. leányisk. igazgató a honfoglalást adta elő.

Császár Gizella Magyarország térképénél mondott alkalmi beszédet. Nagy Juliska a „Hazám” című költeményt szavalta el szépen, lelkesen.

Ezután a polg. leányiskola énekkara Császár Jolán vezetésével a „Honfidal”-t adta elő érzelmesen és lendületesen.

Mire Ujfalvi László elemi iskolai növendék „Arpád és a honfoglalás” mondotta el értelmesen. Salló Albert felső népisk. tanuló a „Munkács” cz. költeményt, Kovács Juliska elemi iskolás szent István történetét. Varga Erzsike polg. leányiskolai növendék a „Szent István” című költeményt adta elő, mindnyájan ügyesen és hatásosan.

Erre következett Vida József „Tatárjárás”

című költeménye. Elszavalták: a díszmagyarba öltözött Eltes Juditka elemi iskolai, Zakariás Matild polg. leányisk. és Szócs Dénes felső népisk. tanulók.

Nagy Lajos történetét elmondta Hajnó Pál elemi iskolai tanuló, Hunyadi János történetét Beke Antal felső népisk. tanuló és Czuczor „Hunyadi” című költeményét elszavalta Lakatos Józsa elemi iskolai tanuló. A mohácsi vérszt Romfeld Juliska a „Látnok” című költeményt Nagy Mariska elemi iskolai tanuló, a magyar szabadság harcát Veress István felső népiskolai tanuló adta elő. Ezután Dobribán Erzsike polg. leányiskolai tanuló szavalta el szépen és nagy hatással, a magyar történelem kiváló alakjait Madár Mihály felső népiskolai igazgató sorolta fel, alkalmi beszédet Agoston József felső népiskolai tanuló mondott.

Végül dr. Fejér Antal városi isksz. elnök zárta be az ünnepélyt magasan szárnyaló lendületű beszéddel, mire a polg. leányiskola és felső népiskola növendékeiből alakult énekkar a „Szózat”-ot adta elő s ezzel a szép és magasztos ünnepély véget ért.

A részt vevő közönség a műsornak minden egyes pontját megtapsolta és megelégedetten távozott az ünnepély színhelyéről.

Az elemi iskolai tanulók saját iskolájuk elé vonulva, még egyszer elénekelték a „Himnusz”-t és egy néhány hazafias dalt.

II

Az ifjuság ezredéves ünnepe.

Cs.-Somlyó, május 9.

Állami ezredéves multunk emlékének megülésére rendezett ünnepsorozat között a mai volt a legnevezetesebb. A vallás- és közoktatási miniszter intézkedése folytán ugyanis az ország összes iskoláiban ma tartattak meg a tanuló-ifjuság ünnepélyei.

Magyarország számtalan templomában zendült meg ezen napon az ünnepélyes Te Deum, Kölcsey himnusza s Vörösmarty „Szózata”. Oly nap volt ez a milléniumban, minél fényesebb lehet elég, de jelentőségében fennségesebbet nem fogunk felmutatni.

Magyarország ifjusága vette át e napon a nemzeti érzület évezredes hagyományát a jelentől, szent letétemény gyanánt. Gyermekeink lesznek hivatva mindazt megtartani, mit őseink szerettek s mi gyarapítottunk, s ők lesznek hivatva arra is, hogy mulasztásainkat pótolják, melyeket mi nem érvényesíthettünk. Rájuk marad legfőképp az erkölcsökben való tisztaság öntudatának ápolása, mely talán meglazult közöttünk, és a közügyekben való nemesebb fejelem, a miről mi csak hit gyanánt tudjuk, hogy az az egyetlen, mi a nemzetet békében megtudja óvni az elkorcsosodás veszélyétől s mi nélkül a haza szeretetét csak hideg megszokás.

Legyen jobb az ujló nemzedék, mint mi vagyunk, s legyenek derekabbak a gyerekek apáinknál, mivel ez a fejlődés rendje.

Sokan voltunk ma Csik-Somlyón, bércezes hazánk e klasszikus helyén azon nemes fogalomnak tanui, melyet a tanuló-ifjuság, élén egy reményteljes ifjuval a fennebbi célok elérése érdekében tett s talán ezen pillanat volt az, mi fényével túl ragyogta az ünnepély minden részletét.

Tudósításom szűk kerete nem engedi meg, hogy a csiksomlyói főgimnázium ifjusága által megtartott ünnepély minden aprólékos részletére kiterjedjek, azért csak általánosságban kívánom konstataálni, hogy az a hozzá fűzött várakozásnak telje-

De most kedv helyett kétségbeesés furódott szivembe, mert ügyetlen kezemből a szilvamagot a mély forrás vizébe hullattam. Elkezdtem sirni keservesen.

Mit tegyek? — gondolám. Eszembe jutott... hátha egy edényvel a forrás vizét kimerithetném!? A vizes kancsóért futottam, s a forrás vizét elkezdtem kimeríteni. Merítettem a vizet szorgosan sokáig, de csak alig apadt. Belefiradtam a munkába, mielőtt célzt értem volna. Mert a viz azért csak forrt a földből.

Véletlen szerencsére, öreg béresünket arrafelé vezetete útja. Eltitkoltam előle bánatom s így szóltam hozzá: öreg! fogadok magával, hogy ezt a forrást fenéig nem tudja kimeríteni?! Én, kis-asszony? Ha a viz még egyszer, vagy kétszer oly bőven bugyogna fel, ugy is ki bírnám meríteni. Hát mit ígér nekem, ha kimerítem?

— Mire van most legnagyobb szüksége?

— Hát a dohányom elfogyott...

— No ezt megkapja s még borraivalót is kap, csak lásson gyorsan munka után.

Egy öblös merítő sétárt hozott elő. Neki tárközött s a viz alig két-három percz alatt ki lőn merítve. Tiszta fővény volt a forrás fenékén s a keresett szilvamag ott feküdt, el nem takarva.

A midőn megpillantám kedves tárgyat, alig tudtam örömemet elpalástolni.

Az öreg béres a szilvamagot kivette és át-

adta nekem. Én viszont az ígért honoráriumat nyomtam a markába. Mindketten egyszerre megelégedettek lettünk.

A második baleset pedig így történt:

Ezelőtt három évvel karácsonytájt egy cigánybanya szép cigány leányával beállított hozánk. Te nem voltál itthon.

Szegények majdnem megfagytak a nagy hidegben. Könnyes szemmel rimázkodtak valamely ruhadarabért.

Adtam nekik, a mit adhattam. Egyebek közt egy viselt ruhát is.

A cigány nők nagy hálálkodás közt távoztak. Félóra mulva, mintha őrangyalom sugta volna, a szilvamagonra gondoltam. A szilvamag azon ruhám zsebébe volt, melyet a cigány leánynak ajándékoztam.

Mit tegyek most? Vissza kell kerítenem a drága emléket bármi fáradság árán is.

Rohantam a cigányok után, városon végéig. A külvárosban értem őket utól. Megálljatok jámbor asszonyok — kiáltám utánuk libegve.

A ruha balzsebében egy szilvamag van, csak azt adjátok vissza! A cigány leány nyugodtan nyult bele a zsebbe s vissza adta az én szilvamagomat.

Megköszöntem a szivességöket s örömmel siettem haza.

Beérve a városba, izgalmam lassan-lassan

lecsillapult. Ismét boldog voltam, hogy szilvamagom újból birtokomba került.

— Hát csak ez a szilvamag története? Nem értem, hogy ez a szilvamag miért legyen, a mi tízéves jubileumunknak a magva?

— Türelem edesem — szólt a feleségem. Mindjárt ki fog derülni. Emlékezel-e, midőn tíz és fél évvel ezelőtt a forró nyár közepe táján — vezérlő sorsunk, mint ismeretleneket együvé hozott. Midőn a gyümölcsösben együtt valánk ismerőseim társaságában, melybe te a társaság egyik tagja ismeretsége révén kerültél vala.

Emlékezel-e midőn kosaramba gyümölcsöt szedni oly szivesen segítettél nekem? Én jól emlékezem s még ma is élénken füleimbe csengnek szavaid.

Emlékezel-e midőn egy pár sötét színű szilvát ezen szavakkal nyújtottál át nekem: „én a szilva között is a barnát szeretem inkább.”

No hát, ez a szilvamag — tud meg — azon szilvák egyikének a magva, a melyeket nekem akkor adtál.

Most már indokoltam, hogy mint hordottam a szilvamagot tíz éven át oly gonddal magamnál.

E perczben átadom neked e kedves tárgyat, arra kötelezvén, hogy a következő tíz évben te fogod megőrizni azt.

*

Vége volt a vacsorának s én vidáman távoztam el a kedves családi körből. *Madéfalvi.*

sen megfelelt és a rendező tanári testület buzgó törekvésének sikerét teljesen dokumentálta.

Az ünnepély délelőtt 9 órakor a helybeli szent Ferenc-rendi szerzet nagy templomában Bodó Alajos alesperes által fényes segédlet mellett czelebrált háladó isteni tisztelettel vette kezdetét, a mi 11 órakor ért véget, mikor is fiatal-ság és ünneplő nagyközönség az internátus nagytermébe vonult, mely szorongásig megtelt, s az ünnepi program többi részének folytatása kezdődött.

Szónoki fordulatokban gazdag, s a haza szeretetnek a vallásossággal való mikénti összeegyeztetését megjelölő szép beszéddel nyitotta meg Bándi Vazul főgimnáziumi igazgató az ünnepélyt. Ép oly tanulságos és buzdító hatása volt Pál Gábor tanárnak ünnepi beszéde is, (Mindkét beszéd lapunk mai számához csatolt mellékleten olvasható. Szerk.) melyben az ő egyéni erős karaktere nyilvánult meg, s a mely a nemzet ezer éves küzdelmét markáns vonásokban ismertette és emelte ki szent István dicső királyunktól kezdve Magyarország nevezetesebb királyainak, nemzeti fejedelmének (s politikai vezérférfiainak, íróinak a haza fentartása, szabadságának és alkotmányának biztosítása és illetve a nemzeti közszellem ébren tartása iránt kifejtett törekvését, mely nagyhatású beszédekért mindketten zajos óvációkban részesítettek.

A program többi része igen jól sikerült szavazatokból és énekekből állott s ezek közül különösen kivált Magyarország címerén-k apoteozisa" ugy koncepciója, mint bemutatásának eredetisége által, miért Kassay Lajos szerző élenk megjeleneztetett. Abban Magyarország címere nyert jelmondatok mellett összeállítás, melynek egyes részeit 11 gimnáziumi tanuló hozta a podiumra s helyezte a falra két élő szerep közé.

A program a Rákóczy-indulóval s Imets János VIII-ad osztályos tanulóknak elől jelzett gyönyörű fogadalmi beszéddel nyert befejezést, s a közönség egy igazi élvezetes pár óra emlékével távozott haza megebédelni, hogy ujult erővel vehessen részt a délután folytatott s a mostoha időjárás által az internátusba szorított majálison, melyet este 7 órától az éjféli órákon tul nyúló igen sikerült táncz követett s a melyen az első négyeseket 80—90 pár tánczolta. A mulatság színvonala emelte s érdekessé tette több fiatal nőnek és leányoknak a közönség női viseletben való megjelenése.

Táncz közben az internátus és templom előtti téren sikerült tüzi játékban gyönyörködhetett a közönség, mely Pál Gábor tanár ur ügyes pirotechnikai jártasságára vallott.

III.

Hálaadó isteni tisztelet Csik-Szeredában.

A vármegye törvényhatósága által 10-ére, vagyis vasárnapra kitűzött isteni tisztelet a városban lévő különböző hatóságok, testületek, kir. honvédség és csendőrség tagjainak nagyszámú részvétel mellett tartott meg.

A hatósági tisztviselők d. e. 1/2 10 órakor a megye háza előtti téren jöttek össze s indultak a teljes díszbe öltözött vármegyei főispán ur vezetésével a róm. kath. templomba, mely előtt a kir. honvédség egy díszsáza már felállítva volt, s a mely mise alatt a díszlovásokat teljesítette.

A különben is szűk templom nem csak zsúfolig telt meg fényes közönséggel, hanem nagy része be sem fért. Az ünnepélyes szent misét előtisztelevő Domokos János helybeli plebános segédlettel végezte, melynek tartama alatt alig volt szükség a már csaknem használhatanná vált, fül-sértő orgonára, mert azt fölöslegessé tette a Sprensz György vezetése alatt megjelent dalárda, mely a mise tartama alatt Brand Latin vocal miséjét adta elő a következő betétekkel: 1) „Ave Mária“ során szólót énekelte Loyzl Mariska k. a. magas, szinte a legfelsőbb régiókig terjedő szép hangjával és oly érzéssel, mely képes volt a közönséget magával ragadni, s ha a hely az indulatok kitörésére alkalmas lett volna, a megérdemelt ováció el nem marad vala 2. „Oh nagy Isten“ című éneket quartettben előadták Loyzl Mariska, Loyzl Ivánka, Pildner Károly és Duducz Károly mély érzéssel és élénk hatást kelteve. 3. „Miserere“ t. Eol hegedűn és zongorán teljes virtuozással adták elő Balányi János és Balányi Anna kisasszony. Dalárdánk oly meglepő eredményt produkált nehéz szerepében, hogy az bevált volna bemutatónak bármelyik kényes igényű közönség előtt.

Mise végeztével a közönség testületileg vonult a helybeli ref. templomba, hol Bitay Béla lelkes tartott nagyhatású könyörgést és emelkedett szellemű hazafias beszédet. Itt is Loyzl Mariska, Loyzl Ivánka, Pildner Károly és Duducz Károly adták elő az „Ima“ című dalt, „Fohászt“ és „Himnusz“ énekeltek a dalárda a fennebbihez hasonló hatás mellett.

Az ünneplő tisztikar között Becze Antal alispán, Mihály Ferencz főjegyző, Bucskor Béla tiszti ügyész, Étes Elek nyug. tanfelügyelő és Nagy Sándor ügyvéd díszmagyar viseletben jelenvén meg, különösen az idegen vasuti munkásoknak szolgáltak bálmulat tárgyánál, kik előtt a szép és díszes magyar viselet ismeretlen volt.

S.

IV.

A gyergyószentmiklósi polgári fiúiskola ünnepsége.

F. hó 9-én az iskolák és az ifjuság örömeinek hangja vegyült bele a nemzet örömnépebe. Az iskolák ünnepe nélkül nem is lett volna teljes a nemzet ünnepeinek fénye. Ne csak az öregek és férfiak örömkönyeinek csillogása, hanem az ifjak s gyermekek lelkesedésének lángja is vegyüljön bele a nemzeti ünnep fényébe. A gy.-szentmiklósi polg. fiúiskola is leróta szívének, lelkesedésének adóját. Mint e lap mult számában közölt programm jellette, a tantestület gazdag és változatos műsort állított össze s ilyen alakban folyt le az iskola nagy termében az ünnepség.

Reggel 8 órakor a tanulók nemzeti ünnepi jelvényvel feldíszítve hálaadó szent misére mentek, melyen karban énekeltek. Ezután következett tulajdonképeni iskolai ünnepség az iskola nagy termében. A polg. iskolások szép számu hölgy közönség és tanügybarát jelenlétében. A Himnusz eléneklése után Lázár Menyhért iskolaszéki elnök hatóságos, remek beszédben ecsetelvén a nemzeti ünnep nagy jelentőségét s az ifju nemzedékre várakozó magasztos feladatokat s a tanulókat intvén az ösök erényeinek követésére, az iskolai ünnepélyt megnyitotta, mire megkezdődtek az énekek, szavazatok és történelmi tárgyú beszédek, melyekben a hallgatóság lelki szemei előtt elvont a nemzet ezeréves multja, ennek dicsősége, gyászja s az emlékezetben felelevenedtek a nemzet nagyjai. Mindez a gyermekek megnyerő, csengő hangján, ártatlan ajakán s hamisítatlan érzésbe foglalva. A szereplő tanulók neveit, valamint a műsorozat pontjait, mivel a mult számban közölve voltak, nem ismétljük, csak az eredményről számolunk be. Ezt pedig a hallgatóság arcáról lehetett a leghűbben leolvasni, melyen nemcsak a meglepés, hanem a meglepetés honolt.

A növendékek valóban átérték e szép ünnepet s ennek megfelelően legjobb odaadással, szorgalommal iparkodtak a rájuk ruházott szerepet betölteni. Az énekek-, szavazatok- s beszédekért egyenként és összeségben dicséretet érdemeltek.

Ezt fejezte ki az iskolaszéknek különben szigorú, de igazságos elnöke, s ezt fejezték ki a közönségnek sűrű tetszésnyilatkozatai. A szép siker szolgáljon a tanulóknak további buzdításul a hazaszeretet, honfiai erények és a szorgalmas munka pályáján. A közönség azonban nemcsak a növendékeknek, hanem a tanári testületnek is elismeréssel adózott. Olyanok, kik hizelegni nem szoktak, fejezték ki az ünnep után meglepetésüket, hogy ily alsóbb osztályu tanulók magasabb színvonalú történelmi beszédeket, szavazatokat tudtak valóban szép kivitelben bemutatni. Az iskola-ünnepség 10—12-ig tartott, délután pedig Both várához, mint történelmi helyhez, rándultak ki a tanulók.

TANÜGY.

Csik-Szentsimon, máj. 8.

A kászonalsziki róm. kath. tanítóegyesület, hazánk ezredéves ünnepével kapcsolatosan, rendez tavaszi gyűlését Kászon-Jakabfalván f. évi május hó 5-én tartotta meg.

9 órakor a helyb. plebános által „Te Deum“-mal kezdett hálaadó isteni tiszteletre vonultak a tagok s velök együtt Márton Ferencz ny. kir. járásbíró, méhészegyletünk elnöke, a helybeli kis közönség színe-java ünnepi díszben, kiknek nagyszámú jelenléte emelte az ünnepi hangulatot.

A szent mise alatt a dalkör alkalomszerű egyházi énekeket énekelte.

Ezután mint hogy az ezeréves mult emlékére az napra iskolai ünnepély is programmal volt, a gy. tanítás tárgysorozatból kihagyott.

Le-folyt az ünnepély, melynek ugy egyes, mint összes pontjai a tanító munkásságát, szakértelmét tükrözték vissza.

Erre B. János karnagy által valódi szakértelemmel vezetett dalkör állott föl s nagy hatással énekelte a „Himnusz“-t. Most B. József az elnök emelvényre lépett és olvasta fel megnyitóját, melyben rámutat kedves hazánk magasztos ünnepére. Minden igaz magyar tartozik ünnepelni, de a részt a tanítónak is ki kell vennie, mert ha valakinek, ugy a tanítónak is nagy része van ezer év munkájában. Hisz az ő munkája mindig egybeforrott az édes hazáéval.

Az éljenzéssel fogadott megnyitó jegyzőkönyvhöz csatoltatni határozatot.

Jegyző olvasta a mult gyűlésről vezetett jegyzőkönyvet, mely észrevétel nélkül hitelesített.

„A Hősök emléke“ cz. költeményt Péter B. szavazta el, melyért a gyűlés köszönetet szavazott.

Következett a magas püspöki leirat. Tárgya: az orsz. kath. gyűlésre egy képviselőnek megválasztása, kinek uti költség nem ajánlatván, gyűlés által Baka J. kéretett föl, ki el is fogadta a kiküldetést.

Bándi V. ált. tanító-egyleti elnök azonos értelmű átiratát gyűlés tudomásul vette.

Ezután a Nemzeti imát érzéssel énekelte a dalkör.

Kajcsa József szavazta „A hazához“ című

költeményt, melyért hasonlólag köszönetét fejezte ki gyűlés a szavalónak.

Elnök fájdalommal jelenti Székely I. tagtárs korai elhunytát s indítványozza, hogy életrajzának megírására Gergely I. kéressék fel. Nevezett tagtárs elhunyt felett érzett fájdalmának jegyzőkönyvi részvét nyilvánított. Életrajzának megírására említett vállalkozott.

Tárgysorozat rendjén a tisztújítás ejtetett meg. Elnökké választott Baka József, alelnökké Csobot L., jegyzővé Kajcsa I. Aljegyző, könyv- és pénztárnok maradtak a régiek.

Az indítványok során Tamás Imre indítványára Vitos M. nyug. plebánosnak és Szabó S.-nak 25 éves jubileumukról csinosan szerkesztett közleményeikért jegyzőkönyvi köszönet szavaztatott. Székely Ignác hátra hagyott családja felsegítésére gyűjtés rendezése határozatot el s a gyűlés eszközésére egy három tagu bizottság küldetett ki.

Végül a dalkör éneke s az elnök zárószavai zárták be a gyűlést.

Mindezek után egy órát igénybe vevő méhészeti gyűlés volt, melynek végével a tagok társas ebédre gyűltek.

Kajcsa József, s. k. egyf. jegyző.

KÜLÖNFÉLÉK.

— **Névváltoztatás.** Lapunk gyergyóvidéki fő munkatársa a második évezred küszöbét nemcsak testben és lélekben, hanem névben is magyarosan akarván átlépti, a német hangzású Hochschild nevet „Vértess“-re változtatta át s májól kezdve, a mint lapunk szerkesztői aláírásánál is láthatni, Vértess Lajos név alatt fogja a megyei nevelésügy és kultúra érdekében eddig kifejtött nemcsé buzgó törekvését folytatni.

— **Eljegyzés.** Csiktaploczai Lázár Dénes m. kir. honvédhadnagy a közlebl napokban váltott jegyet Egerben kiskarándi Nádaszy Erzsike kisasszonnyal. Az ég áldása s szerencse kísérje frigyüket.

— **A millenniumi bandérium** költségeire megszavazott összegnek a megyei hivasok jóvödelméből való kifizetése biztos kuforrás szerint miniszterileg engedélyeztetni fog, valamint a bandérium tagjai részére szükséges lovakat is sikerült biztosítani, s így mi sem fogja akadályozni Csikmegye köldöttségének a junius 8-án Budapesten történő díszfelvonulásban való részvételét.

— **Dr. Farkas Jenő** közegészségi felügyelő most tartja körutját vármegyénkben, melynek legfőbb célja a vasut mentén lévő munkások egészségügyének megóvása érdekében tett intézkedések megvizsgálása, ezek részére betegápoló helyek és beteggyógyító pénztárok létesítésnek miben állásáról tájékozás szerzés.

— **A megye zászlója.** Az ezredéves ünnepélyre a megyének egy gyönyörű zászlót himzettek Gyergyó-Szentmiklós hölgyei. A gyengéd női kezek finom művészete csillog a szem elé abból a gyönyörű koronából, melyet selyemszálakból, ugyszólvá oda leheltek a megye zászlójára. A munka elvégzésére bizottság alakult, melynek elnöke Lázár Menyhért, a munka vezetője Csiky Ilona. Tagjai: Kopacz Lukácsné, dr. Szentpéteri Kristófné, Jakab Józsefné, dr. Tiltscher Edéné, dr. Dobribán Antalné, Bocsanóczy Irma, Römer Ilka, Csiky Anna, Lázár Stefi, a kik egyformán osztoznak a zászló gyönyörű, művészi kivitelének érdemében.

— **Millenniumi ünnepség.** Gyergyó-Szentmiklóson a millenniumi ünnepségek első napja április 30-án volt, melyen az ezredéves ünnep emlékére a Fő-téren létesített sétatér fúinak elültetése ment végbe igaz lelkesedés és hazafias érzéstől áthatott ünnepség kíséretében. A polgári- és elemi iskolák növendékei zene szó mellett, zászlók alatt vonultak a Fő-tére, a hol megjelentek az intelligenciából számosan, a képviselőtestület kebeléből a millennium-fák elültetésének és a sétatérnek rendezésére kiküldött bizottsági tagok, élükön Csiky Dénes elnökkel, továbbá a községi előjáróság, hivatalok és testületek tagjai közül többen. A polgári iskolák tanulói elénekelték a Szózatot, mely után Kálmán István polg. isk. tanár hazafias beszédben szépen, meghatóan ecsetelte a nemzeti ünnep jelentőségét, melynek emlékére ültetik a fákat. Leikes szavakban buzdította a növendékeket az ösök erényeinek követésére, hazafiasra és munkálkodásra. Az éljenzéssel fogadott beszéd után felolvasta a közegben létező hivatalok, testületek, intézetek tagjainak névsorát, melyet egy szeleuczébe zárva az első fa gyökere alá tették. A tanulók ezután jelmondatok kíséretében hantokat hintettek a felkioszorozott fa gödrébe. A sétatér többi fáit a kiküldött bizottság és az erdőség tagjainak vezetése alatt ültették el.

— **Nem remélt szerencse.** Rövid pár nap előtt még Heinze Károly, a magyar osztályorszájték fő-elárusítójának felhívása, hogy február 5-től 8-ig megtartott húzás alkalmával a 20.000 koronát nyert sorsjegy tulajdonosa a nyereségy felvétele végett jelentkezzék, eredménytelen volt. Végre e hó 3-án a hódmezővásárhelyi K. P. a fenti iródban bonyultatta 20471. számú sorsjegyet és a 20.000 koronányi csinos összeget felvette. Nagy örömmel sietett a polgármesteri hivatalba, ahol a fővárosi szegényeknek 100 koronát és az árvalányok számára pedig, kik szerencseszámát húzták ki, 20 koronát tett le. Az osztály-sorsjáték igazgatósága közli velünk, hogy

a huzás tartama alatt május 12—28-ig hivatalos napi-jegyzéket fog kibocsátani és azokat az összes budapesti és vidéki árusítóknak az érdekeltek számára, betekintés végett megküldi. Miután a főhuzás 17 napig tart, ezen berendezés által alkalma lesz a közönségnek nyertes sorsjegyt az elárusítónál egy még a szerencse-körökben levő számúért kicserélhetni és ily módon részesülhet még azon nagy esélyekben, melyeket a milleniumi kiállítás milliós sorsjátéka nyújt.

— KELETI J. cs. és kir. sz. hirneves sérvkötő specialista gyári cégtől Budapest, IV., Koronaherczeg utca 17. sz. azon értesítést vettük, miszerint nevezett cég jó eleve gondoskodott az iránt, hogy a budapesti ezredéves kiállítás alkalmával számos vevői által előre láthatlag tömegesen történendő megrendeléseknek is szokott pontossággal és a megrendők legnagyobb megelégedésére megtehetően. — E czélból fenti cég Budapest, IV., Rostály-utcai (Károly laktanya 15.) műhelyében munka személyzetét kettőzítette, mely minden idejét a személyes utasítására és márték szerint megrendelő szíkkre fordítja. Nevezett cég készséggel meghívja a t. közönséget ezen gyári műhelyének megtekintésére hol minen megrendelő személyesen meggyőződhetik a számára készített kő- vagy műszer létkimeretes, pontos és szakértő kivételéről. Különös gonddal és elismert mű értéssel készülnek itt a legújabb szerkezetű testgyógyászati készülékek, Essing rendszerű műderek és más orthopaedial fűzők, nyújtó és járógépek, malabak és műleges kezek (amputáltaknak) valamint minden e szakmába vágó orvos sebész aczéllámpák, villany gépek stb. Mindezen saját gyártmányú készülékek, kötszerek és gépeknek mintái a legnagyobb választékban megtekinthetők e kitűnő cég kiállításban IV. csoport közegészségi pavilon. Együttal a t. közönség figyelmébe ajánljuk nevezett cégnek e napokon megjelent milleniumi nagy képes árjegyzékét, mely nagyszerű kiállítás, de különösen tartalomdús és szaktudatos összeállítás által a szakavatott körökben zárt méltó feltűntetést kelt és melyet a cég ingyen, bérmentve és borítékban küldi bárkinek a ki azt megkéri. Ugyanott megrendelhető a cég főnöke KELETI LEO ur által írt: „A sérvök keletkezése“ gyógyítása stb. című értekezlet, mely sérvben szenvedőknek igen czél-szerű és tudnivaló felvilágosítást nyújt. Vagyontalanok részletfizetésre tehetnek megrendeléseket. Ismétlődőknak lehető legnagyobb kedvezmény. Üzleti elv: Szigorú pontos kiszolgálás, legjutányosabb árak. 3 13

FELELŐS SZERKESZTŐ:
Dr. BOCSKOR BÉLA.
FŐMUNKATÁRS GYERGYÓBAN:
VÉRTES LAJOS.
KIADÓ- és LAPTULAJDONOS:
GYÖRGYJAKAB MÁRTON.

A gyergyói járás főszolgabírójától.

Sz. 2301—896.

k. i.

Pályázati hirdetés.

Csikmegyében, a 6200 lelket számláló Gyergyó-Szentmiklós nagyközségben a köz-ség jegyzői állás üresedésbe jövén, annak betöltésére ezennel pályázatot hirdetek.

Ezen állással évi 800 frt fizetés, a magán munkálatokért szabályrendeletileg megállapított díjak, valamint a községi szervezkedési szabályrendelet szerinti irodai átalány s hivatalos kiszállásoknál a meghatározott napi és fuvar járandóságok élvezete van összekötve.

Felhívom mindazokat, kik ezen állást elnyerni óhajtják s erre az 1883. évi I. t.-cz. 6-ik §-ában előírt képesítéssel bírnak, hogy az oklevéllel, honossági, születési és eddigi szolgálataikat feltüntető bizonyítványokkal felszerelt folyamodványaikat hozzám 1896. június 4-ig bezárólag adják be.

Gy.-Szentmiklóson, 1896. május 2.

Nagy Tamás,
főszolgabíró.

1-3

Sz. 2678—896.

ki.

Hirdetés.

Csik-Szentdomokos község tulajdonát képező, — Kerek-havas — „Kis-Ácza“ nevű, Romániával határos erdőrezabben a csikszeredai m. kir. erdőhivatal által megejtett felvétel és becslés szerint, következő kereskedelmi czétkra alkalmas fatömeg eladása szándékolatik.

Kerek-havas — „Kis-Ácza“ nevű erdőben 286-74 k. hold területen becslés szerint 30 cm. átmérőtől felfelé találtatott 62795 köbméter fenyőfatömeg 25118 frt értékben. Az eladás zárt írásbeli s egyuttal szóbeli árverés mellett fog történni és pedig Csik-Szentdomokos község hivatalos házában 1896. év május 28-án délelőtt 9 órakor. A kiállítás árul szolgáló előbb kintüntetett becslésértéknek 10%-a bánatpénzüil letendő, még

pedig a zárt ajánlatot tevők által az árverés megkezdésére kintüntetett határidő előtt az illető község előljárósága, a szóbelileg árverezni szándékozók által pedig az árverés megnyitása után a bizottság kezébe.

A részletes feltételek megtekinthetők úgy alattirt szolgabírói hivatalnál, mint a tulajdonos község előljáróságánál.

Végül, ha az árverés eredményre nem vezetne, úgy a jelzett napon és helyen a szabadkézbeli eladás is eszközöltetni fog; természetesen a vagyonfelügyeleti hatóság utólagos jóváhagyásának feltétele alatt.

Felcsiki szolgabírói hivatal.

Csik-Szereda, 1896. május 5-én.

Fejér Sándor,

főszolgabíró.

1-2

Sz. 89/96.

Árverési hirdetés.

A Csikvármegye magántulajdonát képező s Bélbor területén fekvő Bojtorjános (Stezia) erdőszékből, mell magasságban kéreggel legalább 40 cmt. alsó átmérővel bíró 2000 drb a gyergyószentmiklói kir. erdőrendezés által kijelölendő, kereskedésre alkalmas fenyőtörzs 1 frt 40 kr köbméter utáni becslés, mint kikiáltási ár mellett, 1896. május 10-én d. u. 2 órakor Tölgyesben, a kezelő hivatal irodájában kezdetét veendő nyílt szóbeli s zárt írásbeli árverésen elfog adatni.

Bánatpénz 800 frt készpénz.

A használat kezdetét veszi a törzsek kijelölésének megtörténtével s tart 1897. ápril 20-ig.

A bővebb tájékozást nyújtó árverési feltételek Tölgyesben, a kezelőség irodában, a hivatalos órák alatt betekintheők.

Gy.-Szentmiklós, 1896. május 1-én.

Csikmegye havasi javai igazgatósága:

Lázár Menybert,
igazgató.

Sz. 4037.896.

a. i.

Pályázati hirdetés.

Csikvármegyében, Cs. Szentmárton lak-helyllyel, az alsziki utbiztosi állás lemondás folytán üresedésbe jövén, arra ezen pályázatot hirdetek s felhívom mindazokat, kik ezen évi 400 (négy száz) frt rendszeres fizetéssel és évi 204 (kétszáz négy) frt 60 kr uti átalánnyal javadalmazott állást elnyerni óhajtják, hogy életkorukat, eddigi szolgálataikat és képesítésüket igazoló okmányokkal felszerelt pályázati kérésüket, Csikvármegye főispánjához czimzetten, folyó évi május hó 20-ig hozzám nyujtsák be.

Hasonló minősítés esetén az igazolványos altiszteknek elsőbbségi jog biztosítottik.

Cs.-Szereda, 1896. ápril 22-én.

Alispán helyett:

Mihály Ferencz,
főjegyző.

3-3

Sz. 853—896.

krj.

Hirdetés.

Csik-Dánfalva község tulajdonát képező majorsági javak, melyek f. év márczius hó 22-én szabad kézből a gyergyóbékásiak és gyimesközéplokiaknak bérbe adattak, a bérbeadás az illetékes hatóság által megsemmisített, a melyeknek törvényes uton való újboli bérbeadására f. évi május hó 26-ik napjának d. e. 10 órája tüzetik ki.

Cs.-Dánfalva, 1895. május 9-én.

Lázár Dénes, Székely András,
krj. bíró.

Hirdetés.

Csik-Szentmiklós községben közvetlen az állami ut mellett a 279. házszám alatt lévő Italmérési üzlet, mely áll három szoba, kamra és kőpinczéből, esetleg több évre is kiadandó.

Nevezett tüzlethelyiségben dohányáruda is van.

Szives felvilágosítást készséggel ad

Cs.-Szentmiklós, 1896. május 2.

2-3

Kovács Mózes.

Első Erdővidéki Székely Hengertúró-gyár

Baróthon.

A székely turónak gyártása Erdélyben nagyon elterjedt és a legtöbb üzletben Inceze-féle baróthi turó gyanánt jön forgalomba. Nagy kötelességet vélek teljesíteni, midőn a n. é. közönség figyelmét erre felhívom és egy-szersmind tudatom, hogy

kitűnő hirneves székely turóm

Gyergyó Szentmiklóson csak is Popovits Dezső és Vákár-fivérek kereskedésében kapható.

Kitűnő tisztelettel

3-5

Inceze Gyula.

FEHÉR A. ADOLF

bőr és cipő-felsőrészek gyári raktára
nagyban és kicsinyben

BUDAPEST,

VIII., kerpesi-ut 49.

Nagy raktár mindennemű

bőrök,

czipés z-kellékek

és saját készítményű

czipő-felsőrészekből

Nagy képes árjegyzékem most jelent meg, melyet kívánatra bérmentve küldök. egyszerűsmind mindazon, a kiállítás alkalmával feljövendő czipész- és csizmadia-mester uraknak ajánlom bőrraktáromat megtekintésre.

Megrendelések postán és vasuton csakis utánvét mellett azonnal eszközöltetnek.

AZ

„Agrár Takarékpénztár Részvénytársaság”

MAROS-VÁSÁRHELYTT

1896. július hó elsején kezdi meg üzleti működését.

Előjegyzéseket és bejelentéseket jelzálog és más kölcsönökre azonban már addig is elfogad

1-6

az Igazgatóság.

Ünnepi beszédek.

Megnyitó beszéd.

(Tartotta Bárdi Vazul csikósmlyői főgimnáziumi igazgató május hó 9-én.)

Az Ur templomában Magyarország ezer éves fennállásáért hála imát rebegtünk a magyarok Istenének; a másfél ezer év óta fennálló csiki székelység e hajdani praetorialis épületében jelenleg a muzsa fiak nevelésére szentelte csarnokban seregeltünk, hogy itt hazafias érzületünk árjának szabad folyást engedjünk.

Ezer év egy nemzet életében! Ezer éves Magyar haza! Kinek nem dobban meg szíve a gondolatra? Hisz a természet oltotta szívünkbe a hazaszeretetet, melyet isteni Mesterünk könyveivel szentelt meg.

Alpár mezőjén. Pusztán szobrot fényeset emelnek honfoglaló Árpádnak, mely daczoljon az idők viharával és büszkén hirdesse párduezos őseink véres tusait. Budapesten, hol az ország szíve dobog, bemutatják Magyarország ezer évi haladásának szellemi és anyagi vívmányait. A tudomány, ipar és művészet remekei versenyeznek egymással megörökíteni ez ünnepet. Arany földel, márvány falak esillogó kupolákról és tornyokról ragyog vissza a magyar dicsőség sugara: a mit az ezer év mesés tündér világáról ki gondolt a merész képzelem, az itt mind megvalósítva össze halmozva hirdeti világga a magyar életrevalóságát, buzgó munkásságát. Leng a zászló, zeng az ének, zug a harang, dörög az ágyú, a nép térdre hull és a tömjén füst illatával emelkedik égnek az ima: „Isten áld meg a magyart!”

Lakói e bérekkoszoruzta völgynek. Csaba gyermekei, székel vérek, kiket először eséköl meg a felkelő nap, hogy azután ihletet hintvén a téjjel és mézzel folyó hon magyarjaira, im összegyűltünk lelkesültséggel keblünkben, örömtől kigyuladt arccal, hogy az önfentartás hosszu másfél ezer évi küzdelmei után Magyarország ezer éves fennállásának öröm ünnepe szenteljünk. Légy üdvöz Magyar haza! Ázsia sivatagából kihozta Isten e népet, hogy megtartsa azok közül, kik a népvándorlás és a mohamedanizmus viharában elvesztek: Árpád ragyogó sarjainak dicsőkörevel derítette fel a magyarság ezét: daliás, szent, apostoli királyokkal ajándékozta meg, kik a nemzetet a kereszt oltalma alá helyezték: e nemzetet, mely háromszor elveszett volt: Sajónál, Mohácsnál, Világosnál s eltemetett, hogy hazája már nem létezett. — hitének jutalmául Isten ismét feltámasztotta. — És ha ma hazám ifjusága visszatérint Magyarország ezer éves multjára, teszi ezt azért, mert a mult sugár, melynek fényénél a jövő felderül és megvilágosítja a késő nemzedéket, mag mely a romokból új életre ébred.

Az új nemzedék e kegyelet emlék-ünnepe ül a honfoglaló hősöknek, kik megszerezték, a harezos apáknak, kik megtartották számunkra a már ezer éves font, a hol elterül az „arany kalászszal ékes rónaság, melynek felette leng a délibáb” hol a Kárpátok hegy királya örök szüz hóval, a magyar jellem tisztasága jelképével koszoruzva áll, hol Adria hulláma a hajók hordására vállat nyujtva, hol a bérecek keble annyi drága kincsot rejt, míg a hegyek tövén üdítő gyógyforrás fakad, hol a völgy folyója arany homokot görbit, a szőlő-fürt nektárt csepegtet, hol alkonyatkor a pásztor tilinkója honnszerelmet zeng „régit dalt a régi dicsőségről”.

Vajjon minek köszönhetjük mi, a késő unokák azt, hogy a nemzetirtó zivatarok közt „Él magyar, áll Buda még?” Nemzetünk ezredéves életének biztosítéka akkor tétetett le, mikor az isteni gondviselés által elhívott apostoli és első szent királya szent István bevezette a keresztény nép család kötelékébe. Azóta a mi politikai rendünk, alkotmányunk és nemzeti életünk elválaszthatatlan a kereszténység vallási rendjétől, hisz abból nőtt ki, a mi haladásunk és minden kultur intézményünk tápláló erejét ennek szelleméből szívta magába; a ker. vallás felkarolta, megmenté, megszentesíté, fejleszté, megvédte a tudományt, művészetet, ő volt az állam és nemzet léte és közvéleményben, magyar karakterben és közérzfletben mélyen gyökerező fenntartó eleme; ő biztosította a pártoskodók között is azon ösz-

szertartó egységet, mely a nemzetnek, államnak legyőzhetetlen erejét alkotja.

És mai nap, midőn a legnagyobb nemzeti ünnep megülését Isten templomában kezdők meg, ezen hazafentartó vallás adta ajkainkra ezen hála imát: „Tedeum laudamus” „Téged Isten dicső-rünk”, a mely 800 éven át minden év alkonyán felzendült vallásos őseink ajkán is, kiktől meg tanuljuk, hogy a kath. hívőre nézve szeretni hazáját nemcsak egyedül annyit tesz: szeretni a földet, a melyen bölcsőnk ringott, hanem egy-egyszersmind szeretni, védeni dicső multját, vallási nagyságával összeforrótt nemzeti dicsőségnek örökét. — szeretni, védeni oltárunkat, a melyeken épült a haza; ez az igazi magasztos hazaszeretet. Azok unokái vagyunk, kik századokon át a keresztény világ védbástyái valának, azok unokái vagyunk, kik vallásos, kath. szívük lángoló szeretetének jótéteményeivel áraszták el e hazát, hogy boldoggá tegyék.

Az évszázadoknak e hágrőkövénél illik nemes ifjuság — visszatekinteniünk Csikszék e klasz-szikus földjének történetébe: és ime! elvonulnak szemem előtt a harezok a hitért, hazáért és szabadságért, szemünkbe ötlük, hogy az elmúlt évszázad folyamán itt a csiki székelység által a vallásosságunk és tudományunk szentelt Somlyón élénk hitélet és a tudományért buzgólkodó áldozatkész szellem uralkodott, mely szellemet az e helyen a muzsáknak szentelt hajlék ápolt magyara. S a viszontagságok között is a Mindenható esodás erővel támogatta e maroknyi nép küzdelmeit, törekvéseit s tartotta fenn ezredéves létet. Volt idő, mikor Erdélyben csak e havasok között lobogott az igazi katolikus hitélet tüze, s az Erdélyben hazátlanul bujdosó tudomány is csak itt talált menedék hajlékot. Tudom én, hogy a jó Isten nem hagyja el e kis nemzetet e maroknyi népet, melyet tatár és pusztító betegség több ízben majdnem ki irtott, s melynek a madéfalvi gyászos vész után a népek történetében, páratlanul minden fia agg koráig fegyvert hordozott, s míg egy rés volt, fegyverrel kezében itthon védte egy nagy birodalom keleti határát. Egyrés ezalatt távol honától idegen érdekek védelmében vészelt el a esatartás. De tudom azt is, hogy e kis nép sem fogja elhagyni ősei erkölcsét, hitét, melynek dicsőségét, lelkiismeret szabadságának fennmaradását köszöni, s ha vitéz karral ellenállott századokon át a tüzzel-vassal pusztító ellenségnek, lesz annyi lelki ereje, hogy tiszta székel erkölcsöt, romlatlan faji jellegét nem enged megmetelyeztetni a betolakodó elkoresosulás fajzataitól.

Nemes székel ifjuság ezt vési szivetekbe az ezredéves ünnepély vallásos színezete, s ha valaha egy most e székel sarjadék növekedésének szemléleténél van reményem nemzetem jövője iránt.

De még egy más tanulságot is rejt a mai nemzeti ünnep. Régen fegyver vasával győzött a nyers tömeg; kard dárda ellen vezetett hadat; ma már nem nyers embergomoly, hanem a tudás láthatatlan ereje öl a nélkül, hogy vér folyna, a műveltség láthatatlan szelleme zuzza össze az ellenállót, legyen ez akár egy egész nemzet is. Ha nem tudod magadot hasonló eszközzel felfegyverezni, ha nem futsz vele versenyt eldönt semmivé tesz, kigyomlál mint meddő fölösleget. Régen a harezterén kiállottak előre!

Nemes törekvő ifjuság! ma már a tudomány, ipar és művészet terén kiálltom én: Előre fiaim! Haladás! ez legyen a jelszó.

De minő haladás? Magyarország lelke, szelleme! erkölcsben szeplőtlen mint a nap, jellemben szilárd mint szikla! nagyjaink belőled merítették s emelkedtek magasra a dicsők közébe, mit világ csodál. Magadban, tenfajodban keresd az őt erőt oh magyar!

Haladás szellemileg, de haladás az anyagi téren is, hisz ez a szellemi műveltség egyik föltétele, kelléke; tudomány, művészet, ipar, csak oly nemzeteknél virágozott, melyek magasabb foku anyagi jólétnek örvendettek; ez az ész diadala az anyag felett, a természet változhatatlan törvényeinek irányítása, felhasználása. De épen ezért ne az anyag uralkodjék az értelem kedély és érzelem felett. Meg ne téveessenek bennünket a haladás czégét viselő újabb irányzatok; az álligazságok kultuszá, s annak, művelői úgy is csak

mint szomora emlék maradnak történetünkben; ezer esztendő történetünk tanulságait a valódi haladás nem döntheti romba.

De a haladásért vívott napi küzdelmek munkájának verejtéke között meg kell őrizni a hazafias elkölesök kultuszát.

Zászlónk tisztasága legdrágább kincsünk, felelősök vagyunk érte a nemzetnek. Hazaszerettünk nyilvánul abban, mikor hívek, büszkék vagyunk őseink tradícióira, kiknek erényei esodálásában fellelkesülünk azok hű követésére.

Hazaszeretetünk nyilvánul, szeretetében azon földnek, melyen annyiszor apáink vére folyt, hol minden hant egy legendát regél, hol minden por-szem az ezredéves dicsőséget hordja szemünkbe; s egy nemzet hőse elmállott esontjainak ereklyéje; a szél sívítása oh ifju! őseid sohaja, a fürgeteg zuga-hőse harezriadalma, az eső csöppje martirok vérhullása.

Azért ragaszkodunk mi magyar hazánkhoz még balsorsában is, mint gyermek az édes anyához, ha ez szegény, bánatos is; hiszen ez a mi hazánk, a melyen kívül ninesen számunkra hely.

Igen a magyar szereti a hazáját ez kincse, oltára, mindene.

„Ez éltetőd, ha elbukál hantjával ez takar.”

E hazaszeretettől áthatva, fokozott örömmel, az áhítatteljes kegyelet ünnepi hangulatával gyűl-tünk ma itt össze: hogy ezredéves multunk dicsőséges napjait visszaidézzük. A hazafias magyar szívek vigaszára, örömeire hódol ma a haza reménye és leendő oszlopa a tanuló ifjuság a nemzet nagyságának, zengi dicsőretét, lelkesül drága emlékein: áldást esd egyházunkra, királyunkra, igérve az ősök nyomdokainak követését. Állítottunk ezredéves fennállásunk emlékére fényes remekműveket, de intőbb, beszédeesebb, lelkesítőbb emléket hazánk bennetek nemes ifjak, kiknek erkölcsé, tudománya, műveltsége fönkelt szelleme kell hogy bearanyozza a jövő ezredév láthatárát. Hadd virágozzék a jövő, arasson fényesebb vívmányokat mint a miénk: sikerben, dicsőségben, alkotásai nagyságában ám szárnyaljon túl bennünket a jövő nemzedék, őszintén kívánjuk és reméljük, csak egyben nem fogjuk magunkat a szerenesé-ebb nemzedék által sem elhomályosítani: a haza szeretetben.

Nemzetem nagy Istene! ki megáldottad e hazát ezeréves léttel, küldd el bölcseséged galamb-tiszta lelkét nemzetem ifjuságára, hogy majdan szabaddá, dicsővé, boldoggá legyen általa e földi haza, s amaz minden gyermeke s méltó az örök honfoglalásra.

E nemzeti örömmünnepet Isten és a hazafiság nevében megnyitom.

(Tartotta Pál Gábor csikósmlyői főgimnáziumi tanár)

Tisztelt ünneplő közönség!

Nemes tanuló Ifjuság!

„Ha a föld Isten kalapja, Hazánk a bokréta rajta.”

Ez a bokréta ezer esztendő óta a magyar nemzet tulajdona. Petőfi költői lelke által bokrétahoz hasonlított szép hazánkat megszerezte a vitézség, szervezte a bölcsesség, megtartotta a hazaszeretet.

Jubileumot, hála- és örömmünnepet ül az egész magyar nemzet. Az 1896-ik év egy ünnep sorozat, valóságos ünnepi esztendő. A mai nap is ünnep, ünnepe minden magyarnak, de különösen az ifjuságnak. Az ország összes tanuló-ifjusága mai napon a munkában szünetet tart, hogy mindenik megnyithassa egész szívét, egész lelkét az öröm és jogos büszkeség kedves érzelmeinek és az Istenséghez irányított hála fenséges gondolatának, hogy nemzete annyi vészt és vihart megtörtlenül kiállott, és hogy ezen esztendőt nemzetének és neki megérnie engedte.

Ezer esztendő nemcsak a nemzetek, még a népek életében is sok idő. A történelem tanúsága szerint ezer esztendő alatt, népek tüntek fel, népek tüntek el; egyik elnyelte a másikat, feloldotta, magába olvasztotta. Népek nemzeté szerveződtek, de egy másik erősebb által elnyomat-tak és a világ szinpadáról leszorítottak.

Sok nép tett kísérletet, dákok, gepidák, rómaiak, góthok, hunnok, avurok, hogy ebből a földből, mely most a miénk, hazát alkossanak és itt nemzeté szerveződjének; de tartós államot a

Kárpátok által koszorúzott völgyben alkotni nem tudtak. A történelem nem tud arról, hogy itt valaha tartós és ellenállásra képes államszervezet létre jött volna. A népvándorlás egy késői hullámgörbéje gyanánt ide jöttek a magyarok és a mit más nép megcsinálni nem tudott: ők megalkották a tartós hazát, az immár ezer éves magyar hazát.

Ez a jubileum — a szónak igaz értelmében — világra szóló, melyet akarva, nem akarva, tudomásul kell vonnie minden művelt népnek; már csak azért is, mert páratlanul áll a világtörténelemben. A mely nemzetek ilyen ülhetek volna, nem ülték meg; legalább Clio nem jegyezte fel.

Ázsiában vannak államok, melyeknek multja a történelem ködébe vesz. Európában a francia, angol és orosz államok a magyarnál idősebbek ugyan, de ezen államokat megalkotó népcsoportok, mint vezető népfajok, nem tudták egyéniségüket megtartani, hanem felolvadtak ama nagyobb számú népcsoportokba, melyekből államaitkat szervezték.

Krisztus után 449-ben az angol-szász heptárcsiát, (7. királyságot) megalkotó angolok, százsok és jütkökből álló germán népkeverék 827-ben egyesült Anglia név alatt egységes állammá. 1066-ban a normannok meghódították és az államalkotó fajok elnyomtatása csak későn és akkor ért véget, midőn az elnyomottak az elnyomókkal összeolvadtak.

A francia államot 500. körül megalkotó frankok szintén felolvadtak a gallokban. A IX-ik század közepén az orosz állam alapjait lerakó vagézek, kik a mongol fajhoz tartoztak, szintén felolvadtak az oroszok sokaságában. Vannak még ezer évesnél idősebb nemzetek Európában, mint az olasz, német; de ezer éves állam nélkül. Majd nagyobb, majd kisebb államokba alakulva és idők folytán többféle képen csoportosulva, eltértek át a népvándorlás óta eltelt időket. Köztudomásu, hogy jelen állami alakulásaik, az ifjabb idők terméke.

A magyar haza egy idős a magyar nemzetel és alkotmányos szabadságával.

Ebben áll ezer éves ünnepünk páratlansága.

Csodával határos esemény, de historiatilag megállapított valóság, hogy nők, gyermekek és öregekkel együtt egy félmilliónál alig több lovas nomád nép, mely 7 törzsből, 7 vezér alatt állott, egy közösen választott fő alatt a vérszerződésben egygyé tömörülve, a harcziás és kényszerítés által indítva, megmozdult új otthonot szerezni és elfoglalni rokonainak, a hunoknak egykori birtokát. Keresztül hatolnak a Kárpátokon; pár év alatt az itt talált szláv és más néptörzseket legyőzik, hazát alkotnak az északi Kárpátok és az Al-Duna között. Hadjárataikban egy századon át megfélemlítik és rettegésben tartják csaknem egész Európát. S habár a meghódított szláv, román és német népek keveréke számukat sokszorosán felülmulva, szerzett hazájukat rendben tartották és nemzeti egyéniségük bélyegét sltőték rá.

Ehez nemcsak vitézség kellett, hanem szellemi fölény és a harcziás modorában az európai népeket tulszárnyaló taktikai ligyesség; a mi szintén a magasabb műveltséget teszi kétségtelenné.

A harcziás mellett a vendégszeretet, becsületesség, lovagiasság és a politikai szabadságszeretet voltak a magyar nemzet ama kiválóságai, melyek előtt a legyőzött, de rabszolgává nem tett különböző nyelvű, különböző vallású és erkölcsű népek a távol idegenből ide származó kisebbségnek önként meghódítottak és Magyarország politikai egységének fennállásáért, függetlenségéért, török, tatár, német ellen a legválságosabb időben lelkesülten küzdöttek. Mely jelenségnek nem igen akad párja a történelemben.

A hazának megtartása nem kisebb dolog volt, annak megszerzésénél. A vitézséggel párosult a politikai okosság. Belátják őseink, hogy a megszerzett földön csak úgy tarthatják fenn magukat, ha kalandos harcziákkal felhagynak; a lazább vezéri törzsszerkezetet felcserélik a hatalmat központosító monarchikus kormányformával; a kereszténységnek csaknem ellentállás nélkül való elfogadásával alkalmazkodnak a nyugati kultúrához és ezáltal belépnek az európai népcsalá-

dok körébe, hol méltó és néha vezérlő szerepet viselnek pld. Mátyás és Nagy Lajos királyok korában.

De nem hódítottak meg sem a koronát nyújtó egyháznak, sem az akkori időkben rendkívül hatalmas német római császárságnak, melynek pedig a közelében élő államok mind hűbéresei voltak.

Európa népei abban az időben államaikat a hűbérendszer alapján, polgári életüket a tekintélyben egyedül álló római jog alapján rendezték be. A magyar nemzet nem kölcsönzött mástól sem alkotmányt, sem polgári törvényeket. Őseink a vérszerződéssel ezer év előtt vetették meg a magyar jog alapját s alkotmányos szabadságuk abból fejlődött az idők és viszonyok hatása alatt.

A vitézségen kívül a politikai okosságnak és szt. István államrendező bölcsességének köszönhető tehát, hogy nemzetünk a keleti és nyugati hatalmas két császárság között egyedül álló függetlenségét megőrizte és mint ilyen őrszolgálatot teljesített századokon keresztül a nyugati kereszténységnek és műveltségnek.

A Gondviselés egyetlen népre sem mért fontosabb missziót, mint a magyarra; de ezzel együtt egyetlen népet sem tett ki több viszonytagságnak, mint a magyart. A kelet és nyugat ezen határvonalán, melynek közepérszét a magyar haza képezi, titkózott össze a keleti barbarizmus a nyugati civilizációval, vagyis Ázsia Európával. A nyugatra törő kunokat, besenyőket, tatárokat a magyar királyok vitéz hadai szorították részint visszatérésre, részint letelepülésre. A mongolok áradatának pusztító tere- és 200 évnél tovább a török hadak hódító hullámverésének szírtje volt a magyar haza és magyar nemzet, melyen ereje végre is törött. Míg hazánk csek ellen vérzett, Európa nyugati népeiben a félelemnél és ijedségnél egyéb kár alig esett; az áldást hozó munkának és művelődésnek élhettek.

Nemzetünk sok küzdelmének és szenvedéseinek emléke nemcsak a Sajóhoz és Mohácshoz fűződik; küzdelem és szenvedés sorozatát jegyezte fel a történelem egész az újabb időkig.

A mohácsi vész után három részre tagolt magyar birodalom déli részét szarolta az azt elfoglalva tartó török, nyugati és északi részét a trónra ültetett hatalmas idegen zsoldos hadai, kik ezen kívül az alkotmánynak is ellensegeiképen viselkedtek. Példig a Habsburgokat azért hivta meg a magyar trónra, hogy hatalmas erejükkel a török ellen védelmet nyújtsanak. A független magyar állam a fejedelemséggé lett harmadik részbe, Erdélybe vonta meg magát, de hogy a nyugati hatalom ellen magát védhesse, a törökre kellett támaszkodnia.

Az ország ezen két része között csaknem folytonos volt a vallás- és alkotmány szabadságért vívott harc.

A töröknek a császári hadak segítségével történt kiszorítása után a bécsi udvar Magyarországgal, mint hódított tartománynyal kezdett bánni. E miatt újabb harcok keletkeztek II. Rákóczy Ferencz erdélyi fejedelem vezetése alatt, melyek végre az alkotmány- és vallásszabadság megerősítését eredményezték.

De ezen két százados harciban kifáradt és végre nyugalomhoz jutott nemzetet később még nagyobb veszély fenyegette. Könnyelműen szinte elvesztette nyelvét, nyelvével alkotmányát, függetlenségét, hazáját, mindazt, a miért apái vértettek. Főuraink Bécsbe székelték, nyelvet, erkölcsüket cserélték; a köznemesség még családi tüzhelyénél is latinul beszélt; a városok nyelvhasználatát mind szűkebb térre szorult. A magyar kurucz büszkeséget az udvari hódolás váltotta fel. Egyetlen pislogó fény az irodalom volt, és ennek kevés számú munkásai rázták fel aléltóságából a nemzetet. És a haldokláshoz közel álló nyelvünk ligye körül élénk érdeklődés kezdett mutatkozni; minek láttára gr. Széchenyi István kiadja a varázsló erejű jelszót: „A magyar nemzet volt, de lesz!”

A nemzet a jelszót szent igéjévé tette és nem volt többé hatalom, mely azt hitéből kiírta.

Lázás munka következett minden téren, melynek 300 éves mulasztást kellett pótolnia. A kedvező áramlat közepett egy lángeszű író és bübajos szavú szónok lépett fel Kossuth Lajos

személyében, kinek vezérszelleme mellett megteremtette 1848-ban a magyar nemzet a modern magyaralkotmányt; az új idők szelleméhez alkalmazkodott a nemzet; a régi idők visszasságait ekkor szüntette meg és törvénybe foglalta a századokra irányítólag szolgáló alapelveket.

De a termelt kincseket megtámadták; kézből fegyverrel kellett védelmükre kelni. És a mi a világ előtt már feledésbe ment vala: feljukk a régi magyar harczi vitézség; hámulatba ejtette a világot, midőn a büszke osztrák seregket a hazából kiverte, szövetségkeresésre kényszerítte és a belső ellenségeken kívül a két óriási hatalom egyesült erejével is a harcot felvette.

Ezen harc után, mely óriásokat termelt és a melyből külsőleg ugyan legyőzve, de erkölcsiében megerősödve került ki a magyar, többé megtörni nem lehetett.

Éjszakához hasonlítható 12 év után, mely alatt a nemzet fiainak ismét csak az irodalom juttatott némi jótékony világosságot és fájdalomra balzsamot, pirkadni kezdett. 1867-ben a szabadság napja a láthatár fölé emelkedett. — S habár ez halványabb a 48-ban termékenyítőleg sugarait szétárasztónál, de fényénél legalább szabadon munkálkodhatunk.

Hogy az ezer éves küzdelem és szenvedés alatt csekély számú nemzetünk, bár háromszor a halál torkában volt, mégis el nem vészett: szavakban ki nem fejezhető hálával tartozunk az isteni gondviselésnek; hálával tartozunk apáink és anyáink drága emlékének. Apáinknak, kik karjaiknak erejével, lelkiüknek tehetségeivel nekünk hazát szerettek, védelmeztek és hátrahagytak; anyáinknak, kik szeretetüknek hevével fiaikat szintén szeretetre ébresztették, serkentették.

De a miben sokaknak van érdeme, az érdem mégsem lehet egyforma. Vitéznek a felett: vajjon a korszakalkotó események szállik-e a nagy embereket, vagy éppen megfordítva a nagy szellemek hozzák létre amazokat?

Én az utóbbi felfogáshoz csatlakozom. Eszmék mozgatják az emberiséget. A mozgó eszméket a lángelkek termelik.

A gondviselés különös kegyelme volt, hogy a mozgó eszméket termelő nagy szellemek mindig a legnagyobb szükség idején támadtak. Nem ilyen-e Árpád hatalmas alakja, az apostolkodó és államrendező öles király, Szt. István, a szintén apostolszelleme és a magyar lovagiasság mintaképe szent László; a korát tudásban és tiszta felfogásban tulszárnyaló Könyves Kálmán; a tatárokat által rommá tett országot nagy buzgalommal újra szervező IV. Béla; a méltán nagynek nevezett Nagy Lajos, kinek uralkodási idejére vonatkoznak Petőfi büszke szavai, hogy: „Magyar tenger vizében hunyt el Észak, kelet s dél hullócsillaga.” Ezekkel egy sorban foglal helyet a legedaszorú hős és hadvezér, Hunyadi János; a tudós, hatalmas és igazságos Mátyás, kinek budavári udvara az egész Európában elsőrangú tudományos góczpont volt. Nemzetünk legnagyobbjai sorába tartoznak: Bethlen Gábor, I. Rákóczy György, II. Rákóczy Ferencz, jeles erdélyi fejedelmek, a vallásszabadság és alkotmány védői; a legújabb kor nagy eseményeit előkészítő Széchenyi István, Kossuth Lajos és Deák Ferencz vezérszellemei, mint nemzeti geniusok.

Ha rá gondolunk kincses hazánkat képező nyelvünk és irodalmunkra, ezeknek művelőire és megteremtőire: a jeleseknek egész sorozata tűnik elénkbe, kik az utódoknak nemcsak becses szellemi táplálékokat, hanem a művelődésben irányt s a munkában példát szolgáltatottak. Kövesse a nemzet ifjúsága ezen irányt és példát. Aczélazza meg izmait a vitézségre és munkára egyaránt; mert ma már a hazát nemcsak fegyverrel, hanem folytonos munkával és művelődéssel is védelmezni kell, hogy a többi művelt nemzetekkel szemben a versenyt megállhassa. Örökbecsű figyelmzettetés hangzik Vörösmartytól, midőn azt mondja:

„Ne csak veszélyben légy serény.

A béke vészesebb.

S melyet vág álmos népeken,

Gyógyíthatlanb a seb.”

Ezer éves létünk daczára, nincs okunk az elbizakodásra. Sok hiányosság és sajtó seb van még nemzetünk szervezetén, melyek a pótlást és gyógyító balzsamot az ifjúságtól, a jövő nemzedéktől várják és remélik.

Fel tehát a munkára! Az legyen a jelszó, mit Vörösmarty megjósolt:

„Mert még neked virulnod kell oh hon,
Tul és innen sok késő századon.”